

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาทำหน้าที่พัฒนาความเป็นคนและกำลังคนให้แก่ประเทศชาติ เพื่อไปพัฒนาประเทศให้เกิดความมั่นคงในทางเศรษฐกิจและสังคม ในประเทศประชาธิปไตยยอมตองอาศัยประชาชนเป็นผู้สร้างรากฐานอันมั่นคงถาวร โดยประชาชนเหล่านั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะ เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวมิให้เป็นภาระแก่สังคม และเพื่อจะได้มีวัฒนธรรมที่จะคงอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติสุข ไม่มีใครจะปฏิเสธได้เลยว่า ความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาตินั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชากร ความเจริญทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งทางวัฒนธรรมด้วย จะมั่นคงและยืนยงอยู่ได้ตองอาศัยการศึกษาเป็นฐานรองรับ ฉะนั้นการให้การศึกษาแก่ประชากร จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่ผู้บริหารโรงเรียน มีใจความตอนหนึ่งว่า

... ปัจจุบันที่สำคัญที่สุด ทั้งของชีวิตและส่วนรวม คือ การศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานที่สูงเสริมความเจริญ ความมั่นคงเกือบทุกอย่างในบุคคลและประเทศชาติ ผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาของอนุชนทุกระดับ ควรตระหนักในความสำคัญองงานที่ตนทำ ทั้งยังตองปฏิบัติให้โดยลสมบูรณ์ เต็มความมุ่งหมาย และเจตนารมย์ของการศึกษานั้น กล่าวโดยสรุปก็คือ รากฐานความรูสึกนึกชอบ ชั่วดี รู้จักคิดตัดสินใจในทางที่ถูก ที่เป็นธรรมและสร้างสรรค์...¹

¹ พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน, พระราชทานแก่ผู้บริหารโรงเรียน เนื่องในวโรกาสพระราชทานรางวัลแก่ครูใหญ่และนักเรียน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน, เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2518.

ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม เพราะการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว จะต้องอาศัยคนเป็นปัจจัยสำคัญ และกำลังคนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ การจัดการศึกษาเป็นสำคัญ ในอดีตมนุษย์ไม่ต้องการศึกษาที่ตนเองมีครูเป็นผู้สั่งสอน แต่ได้อาศัยบิดามารดาเป็นผู้ถ่ายทอดการหาเลี้ยงชีพและการดำรงตนให้อยู่ในหมู่ของพวกตนได้ เมื่อมนุษย์อยู่กันเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมต้องวางไว้ เพื่อให้คนอยู่ร่วมกัน ได้โดยไม่วิวาทกันมีมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาที่มีผู้อบรมสั่งสอน มีระเบียบแบบแผน มีสถานที่เฉพาะซึ่งกลายมาเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนในที่สุด

สำหรับประเทศไทยเรา สายสุนีย์ สุชนคร² กล่าวว่า มีการจัดการศึกษากัน มานานแล้ว ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยและสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งเราถือว่าเป็น การศึกษาแบบโบราณ คือใช้วัดเป็นสถานศึกษา มีพระภิกษุเป็นครูสอน ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลาน ไปอยู่วัด เพื่ออ่านเขียนเรียนหนังสือไทย บาลีและขอม เรียนเลขและรับการอบรมทางด้าน ศีลธรรมและค่านิยมอันมาก แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความสมัครใจเป็นสำคัญ ไม่มีการบังคับ ส่วนการศึกษาในค่านิยมปฏิบัติเพื่อการประกอบอาชีพ เช่น ช่างทอง ช่างไม้ ช่างปั้น และอื่น ๆ ก็เป็นการเรียนกันภายในครอบครัว ไม่มีการสอนหรือเผยแพร่ให้กว้างขวางเหมือนในสมัย ปัจจุบัน ยิ่งเป็นผู้หญิงด้วยแล้ว ยิ่งไม่มีโอกาสได้เรียนเขียน หรืออ่านเลย แต่มีการสอนให้ ทำขนม ทำครัว หรือเย็บปักถักร้อยอยู่แต่ในบ้านเท่านั้น ครั้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น การจัดการศึกษายังคงลอกเลียนแบบมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยาอยู่ คือ มีวัดเป็นสถานให้ความรู้แก่ประชาชนพลเมืองเช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าการจัดการศึกษาในสมัยก่อนจะเป็นการจัดกันขึ้นเอง โดยอาศัยพระและราษฎรร่วมมือกันก็ตาม แต่พระเจ้าแผ่นดินก็โปรดฯทำนุบำรุงการศึกษา ของราษฎรทั้งทางตรงและทางอ้อมอยู่

² สายสุนีย์ สุชนคร, "ร.6 ผู้ทรงวางรากฐานการศึกษาประชาบาล", วารสารประชาบาล ฉบับปฐมฤกษ์, ปีที่ 1 (เมษายน 2510), หน้า 2 - 3.

การจัดการศึกษาแบบใหม่ตามแบบสากลนั้น กระทรวงศึกษาธิการ³ ได้รวบรวมไว้ว่า เพิ่งจะเริ่มขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้เอง โดยได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เมื่อ พ.ศ. 2414 เพื่อให้กุลบุตร กุลธิดามีความรู้ ความสามารถพอที่จะเข้ารับราชการได้ ซึ่งต่อมาก็ได้จัดตั้งโรงเรียนแพทยหลายออกไปให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนพลเมืองทั่วไป และโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรขึ้นที่วัดมหรณพารามเป็นแห่งแรก ใน พ.ศ. 2427

เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในลำดับต่อมา นั้น กรมการปกครอง⁴ กระทรวงมหาดไทย ได้ให้รายละเอียดว่า ในระหว่างปี พ.ศ. 2451 - 2452 ได้มีการประชุมเทศบาลเกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยตกลงให้ชาหลวงเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามณฑลต่าง ๆ มีชาหลวงธรรมการเป็นผู้จัดการศึกษาขึ้น โดยให้อยู่ในความบังคับบัญชาของชาหลวงเทศบาลโดยตรง กระทรวงมหาดไทยจึงเริ่มเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาเบื้องต้นสำหรับทวยราษฎรให้ได้เล่าเรียนทั่วทุกคนตั้งแต่นั้นมา การศึกษาสำหรับทวยราษฎรนี้ เรียกกันว่า การศึกษาประชาบาล หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จสวรรคตแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ก็ยังคงดำเนินตามพระยุคลบาทของพระบรมชนกนาถ คือทรงส่งเสริมการศึกษาให้แพร่หลาย ให้ราษฎรในพระราชอาณาเขตทุกระดับชั้นได้ศึกษาเล่าเรียน มีความรู้ความประพฤตินี้ ให้เป็นไพร่ฟ้าชาวแผ่นดินที่ดี โดยมอบหมายให้กระทรวงธรรมการและกระทรวงซึ่งปกครองท้องที่ คือ กระทรวงนครบาลและกระทรวงมหาดไทยร่วมมือช่วยเหลือกัน และมีการจำแนกโรงเรียนออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. โรงเรียนจำแนกโดยลำดับชั้นวิชา แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

³ กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2434 - 2507 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 47 - 48.

⁴ กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, ครบรอบ 50 ปีของการศึกษาประชาบาล (พระนคร : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, 2514), หน้า 22 - 24.

(1) การศึกษาขั้นต้น คือการประถมศึกษา จะจัดให้มีโรงเรียนทุกตำบลทุก
ละแวกบ้าน ให้มีพ่อแก่เด็กชาย-หญิง ที่อยู่ในวัยเล่าเรียนทั่วราชอาณาจักร

(2) การศึกษาขั้นสูงขึ้นไปคือ ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไป จะจัดให้มีขึ้นในที่
ชุมชน เป็นแห่ง ๆ มากน้อยตามความต้องการของท้องถิ่น เช่น ในเขตที่คั่งที่ว่าการมณฑล
จังหวัด และอำเภอ อันเป็นเขตที่มีประชาชนอยู่กันหนาแน่น

2. โรงเรียนที่จำแนกโดยประเภทเงินที่ใช้จ่าย มี 3 ประเภทคือ

(1) โรงเรียนรัฐบาล ส่วนมากเป็นโรงเรียนชั้นสูงและตั้งขึ้นเป็นตัวอย่าง
หรือตั้งขึ้นในที่ซึ่งไม่มีผู้อื่นสามารถจัดตั้งได้ ใช้เงินเบิกตรงต่อกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
ในงบประมาณของกรมศึกษาธิการ

(2) โรงเรียนประชาบาล ได้แก่โรงเรียนที่อาณานิเทศาภิบาลจัดตั้งขึ้นและ
บำรุงด้วยพิทักษ์ภาษีอากร เงินส่วย หรือเงินอื่น ๆ ตามแต่จะหาได้

(3) โรงเรียนบุคคล เป็นโรงเรียนที่บุคคลหรือหมู่คณะจัดตั้งขึ้นด้วยทุนส่วนตัว
และจำกัดประโยชน์เฉพาะหมู่คณะของตน เช่น โรงเรียนของพวกมิชชันนารี เป็นต้น

จากรายงานผลการจัดการศึกษาประชาบาล⁵ ของกระทรวงมหาดไทย ได้กล่าวถึง
การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาว่า ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวนี้เอง ได้ทรงตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้น ซึ่งนับเป็นครั้งแรกของเมืองไทยที่มี
กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของพลเมือง มีสาระสำคัญว่า เด็กทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิงที่มีอายุ
ตั้งแต่ 7 ขวบบริบูรณ์ ต้องอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาจนอายุ 14 ปีบริบูรณ์ การศึกษาใน
โรงเรียนประชาบาลเป็นการให้เปล่า ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนหรือค่าธรรมเนียมอื่นใดเลย
และจัดตั้งสภารัฐศึกษาขึ้นคอยตรวจตราให้เด็กได้เข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่ว
ถึง ต่อมาได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาอีกฉบับหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2478 มีสาระสำคัญ
บางประการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น เกณฑ์การบังคับเข้าเรียนให้เริ่มเมื่ออายุเด็กย่าง

⁵กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, รายงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
ประชาบาล (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2512), หน้า 45 - 46.

เข้าปีที่ 8 และพ้นเกณฑ์เมื่ออายุย่างเข้าปีที่ 15 เป็นต้น ส่วนที่เพิ่มเติมขึ้นก็มีคือ ทองถิ่นโค มีฐานะเป็นเทศบาลก็ให้ออนโรงเรียนประชาบาลให้แก่เทศบาล แต่ที่สำคัญคือ กำหนดให้นายอำเภอจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้นทุกตำบล ให้เพียงพอแก่ความเป็นอยู่ของตำบลนั้น ๆ อันเป็นการแสดงออกถึงความมุ่งหมายที่จะให้มีโรงเรียนประชาบาลในทุกตำบลทั่วราชอาณาจักร และใน พ.ศ. 2494 ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการศึกษาประชาบาลในโอกาสต่อมาคือ การจัดตั้งโรงเรียนมัธยมสามัญศึกษา มีหลักสูตรการเรียน 3 ปี (ม.1 - 3) มีการสอนวิชาหัตถศึกษา เพื่อเป็นรากฐานการประกอบอาชีพ โรงเรียนประเภทนี้เป็นโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเป็นเอกเทศบ้าง เปิดสอนในโรงเรียนประชาบาลบาง มีความมุ่งหมายที่จะรับเด็กที่ไม่ประสงค์จะเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมวิสามัญศึกษา

และจากรายงานเรื่องเดียวกันนี้ ได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมอีกว่า ในพ.ศ. 2503 สภาการศึกษาแห่งชาติได้ปรับปรุงแผนการศึกษาชาติใหม่ มีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการศึกษาประชาบาล ดังนี้

1. การประถมศึกษา มุ่งที่จะสร้างพัฒนาการของเด็กด้วยการอบรมสั่งสอนขั้นมูลฐาน อันเป็นทางนำไปสู่การเรียนรู้และการปฏิบัติ แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ประโยคประถมศึกษา ตอนต้น 4 ชั้น และประโยคประถมศึกษาตอนปลาย 3 ชั้น

2. ระบบโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการที่ศึกษาเบื้องต้นที่กลุ่มบุตรกุลธิดาพึงได้รับ อาจจัดสอนประโยคประถมศึกษาตอนต้นและประโยคประถมศึกษาตอนปลายรวมในโรงเรียนเดียวกัน หรือแยกกันก็ได้

3. การศึกษาบังคับ ได้แก่วการศึกษาที่มีกฎหมายบังคับให้กลุ่มบุตรกุลธิดาเรียนอยู่ในโรงเรียนจนกว่าจะพ้นเกณฑ์บังคับ

ในสมัยของรัฐบาลคณะปฏิวัติซึ่งมี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นว่า เพื่อให้เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ เห็นควรโอนการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาไปให้ทองถิ่นดำเนินการ หลังจากที่เคยโอนโรงเรียนประถมศึกษาให้แก่เทศบาลไปแล้ว เมื่อ พ.ศ. 2497 เป็นบางส่วน และได้โอนโรงเรียนประชาบาลในเขตเทศบาลให้แก่เทศบาลต่าง ๆ ทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2506 ต่อมา คือในวันที่ 1 ตุลาคม

พ.ศ. 2509 รัฐบาลก็ได้ออกพระราชบัญญัติโอนโรงเรียนประชาบาลให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ยกเว้นโรงเรียนประถมศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการสงวนไว้เป็นโรงเรียนปรับปรุง

เมื่อมีการโอนโรงเรียนประชาบาลมาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดดังกล่าวแล้ว บรรณสิทธิ์ สลับแสง⁶ ได้ให้ความเห็นว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดต่าง ๆ ก็ทำหน้าที่เสมือนกรมสามัญ แต่แยกออกเป็น 71 กรม บรรดาเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น ศึกษาธิการจังหวัดและศึกษาธิการอำเภอ ก็จะหมดสภาพจากหน้าที่ในการบริหารการศึกษาประชาบาลไปโดยนิทรมันย์ แต่เนื่องจากว่าการรับผิดชอบในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นงานใหม่ เพิ่งอยู่ในระยะเริ่มต้นจึงจำเป็นต้องยืมตัวศึกษาธิการจังหวัดและศึกษาธิการอำเภอมาช่วยในการบริหารการศึกษาของจังหวัดอยู่ระยะหนึ่งก่อน จนกระทั่ง พ.ศ. 2512 องค์การบริหารส่วนจังหวัดต่าง ๆ จึงได้เริ่มแต่งตั้งหัวหน้าส่วนการศึกษา ผู้ช่วยหัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา ซึ่งเป็นข้าราชการส่วนจังหวัดขึ้นมารับผิดชอบในการบริหารการศึกษาประชาบาลแทนศึกษาธิการจังหวัดและศึกษาธิการอำเภอที่ขอยืมตัวมา

ดังนั้นจึงเห็นว่า หัวหน้าส่วนการศึกษาในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารการศึกษาแทนศึกษาธิการจังหวัด จึงเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาประชาบาลเพราะเป็นการศึกษาขั้นมูลฐาน และเป็นการศึกษาภาคบังคับ ที่ทุกคนจะต้องเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมืองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง จึงเลือกที่จะศึกษาและวิจัยถึงบทบาทของหัวหน้าส่วนการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารการศึกษาใน 4 ด้านคือ การมีความสัมพันธ์กับชุมชน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ และการบริหารธุรการ การเงินและการให้บริการ เพื่อที่จะศึกษาเห็นว่า หัวหน้าส่วนการศึกษาได้บริหารงานตามขั้นตอนของทฤษฎีและหลักการในการบริหารการศึกษาเพียงใด มีอุปสรรคและข้อขัดข้องอะไรบ้าง เพื่อที่จะนำเสนอผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องให้หาทางปรับปรุงแก้ไขต่อไป

⁶บรรณสิทธิ์ สลับแสง, "บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาประชาบาล", คู่มือนักบริหาร (พระนคร : บริษัท ส.พยุ่งพงศ์ จำกัด, 2515), หน้า 402 - 404.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าส่วนการศึกษาในการบริหารงานเกี่ยวกับ การมีความสัมพันธ์กับชุมชน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ และการบริหารธุรการ การเงินและการให้บริการ โดยการเปรียบเทียบจากความคิดเห็นของปลัดจังหวัด หัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา
2. เพื่อศึกษาถึงอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ที่มีต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าส่วนการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับเฉพาะบทบาทในการบริหารการศึกษาประจำภาคของหัวหน้า ส่วนการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
2. คำว่า "บทบาทของหัวหน้าส่วนการศึกษา" หมายถึง งานหลักที่หัวหน้าส่วนการศึกษารับผิดชอบอยู่ในการบริหารการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต่าง ๆ

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยเรื่อง "บทบาทของหัวหน้าส่วนการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" นี้เป็นการสำรวจและศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่มคือ ปลัดจังหวัด หัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา ในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. การวิจัยนี้จำกัดอยู่แต่เพียงบทบาทของหัวหน้าส่วนการศึกษา 4 ประการคือ⁷
- (1) บทบาทที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน
 - (2) บทบาทที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล
 - (3) บทบาทที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
 - (4) บทบาทที่เกี่ยวกับการบริหารงานธุรการ การเงินและการให้บริการ

นิยามของคำที่ใช้ในการวิจัย

1. ปลัดจังหวัด หมายถึง ข้าราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งทำหน้าที่ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด รับผิดชอบในการบริหารการศึกษาประชาบาล รองจากผู้อำนวยการจังหวัด⁸
2. หัวหน้าส่วนการศึกษา หมายถึง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานการศึกษาประชาบาลระดับจังหวัด สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น ๆ⁹
3. หัวหน้าหมวดการศึกษา หมายถึง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานการศึกษาประชาบาลระดับอำเภอ ในส่วนอำเภอต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้าราชการส่วนจังหวัด¹⁰
4. องค์การบริหารส่วนจังหวัด หมายถึง หน่วยปกครองส่วนท้องถิ่น ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาประชาบาลของจังหวัดนั้น ๆ¹¹

⁷ Robert S. Fisk, "The Tasks of Educational Administrators", Administrative Behavior in Education (New York: Harper and Row, 1957), pp. 211 - 225.

⁸ เจริญ คีบุญมี, ประมวลปัญหาและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับข้าราชการส่วนจังหวัด (พระนคร : บริษัท ส. พยุงพงศ์ จำกัด, 2513), หน้า 375.

⁹ บรรณสิทธิ์ สลับแสง, "บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด", คู่มือนักบริหาร (พระนคร : บริษัท ส. พยุงพงศ์ จำกัด, 2515), หน้า 403.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน หน้า 407.

¹¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 432.

5. บทบาท หมายถึง หน้าที่ หรือ เงื่อนไขที่จะต้องกระทำและบรรดาสีทธิต่าง ๆ ที่ได้มาพร้อมกับตำแหน่ง¹²

6. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง จังหวัดต่าง ๆ 16 จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย คือ อุบลราชธานี ยโสธร กาฬสินธุ์ มหาสารคาม เลย นครพนม สกลนคร ขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์ และ รอยเอ็ด

7. วุฒิ หมายถึง วุฒิชัยประกอบอาชีพ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

(1) วุฒิสุงกว่าปริญญาตรี ได้แก่ กศ.ม., ค.ม., ร.ม., น.ม. หรืออื่น ๆ ที่เทียบเท่าปริญญาโท หรือสูงกว่าปริญญาโท

(2) วุฒิปริญญาตรี ได้แก่ กศ.บ., ค.บ., ศท.บ., ร.บ., น.บ., อ.บ. หรืออื่น ๆ ที่เทียบเท่าปริญญาตรี

(3) วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี ได้แก่ พ.ป., พ.ม., ป.กศ., พ.กศ., ป.กศ.สูง, อ.กศ. ประกาศนียบัตรวิชาชีพหรืออนุปริญญา

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. จะทำให้ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าส่วนการศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ในด้านกรมีความสัมพันธ์กับชุมชน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ และการบริหารงานธุรการ การเงินและการให้บริการ

2. จะทำให้ทราบถึงอุปสรรคและปัญหาที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาประจำภาคขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹² วิทยุ สาธร, บทบาทของศึกษาธิการจังหวัด (กองวางแผนการศึกษา : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2512), หน้า 7.

3. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารการศึกษาประชาบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มประชากร การวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาประชาบาล ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 16 จังหวัด โดยแบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่มคือ

(1) ปลัดจังหวัด	16 คน	
(2) หัวหน้าส่วนการศึกษา	15 คน	
(3) หัวหน้าหมวดการศึกษา	200 คน	
รวมประชากรทั้งสิ้น	232 คน	โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(1) เอกสาร หนังสือ รายงาน และบันทึกการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาประชาบาล

(2) แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วยแบบสอบถาม 1 ชุด ไชมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) คนควารรวบรวมจากเอกสาร หนังสือ บทความ บันทึกและรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาประชาบาล

(2) รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดส่งไปโดยทางไปรษณีย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) วิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของประชากรทั้ง 3 กลุ่ม โดยไขคาร์อยละ

(2) วิเคราะห์ข้อมูลจากความเห็นของประชากรทั้ง 3 กลุ่ม เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาทั้ง 4 ด้านของหัวหน้าส่วนการศึกษา ตามลักษณะของข้อมูลแบบตารางวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการทางสถิติเปรียบเทียบเป็นค่าร้อยละและหาค่าเฉลี่ย (\bar{X})

ลำดับในการเสนอข้อมูล

การเสนอข้อมูลมีการจัดลำดับดังนี้

บทที่ 1 ประกอบด้วย ความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย ข้อจำกัดของการวิจัย นิยามของคำที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และลำดับในการนำเสนอข้อมูล

บทที่ 2 เป็นเรื่องของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดกับการศึกษาประชาบาล นโยบายการจัดการศึกษาประชาบาล หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาประชาบาล กองการศึกษาประชาบาล ครูสภากับการศึกษาประชาบาล การแต่งตั้งหัวหน้าส่วนการศึกษา หน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าส่วนการศึกษา ผลดีของการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา บทบาทของหัวหน้าส่วนการศึกษา ในด้านกรณีความสัมพันธ์กับชุมชน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ และการบริหารงานธุรการ การเงิน และการให้บริการ

บทที่ 3 เสนอกระบวนการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 เสนอการวิเคราะห์ และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และขอเสนอแนะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย